

DUES CARTES DE JOAN PUIG I FERRETER ADREÇADES A JOAN ARÚS

El mes de maig passat va fer deu anys de la mort de Joan Arús i Colomer, escriptor castellà que va viure durant molt temps a Sabadell.

Fa uns tres anys que els seus escrits i documents i la seva biblioteca personal van ser llegats per la família a l'Arxiu d'Història de Castellar del Vallès. Quan es van complir cent anys del seu naixement, aquest arxiu va editar, a cura de Miquel Desclot, la seva obra poètica completa. Una obra d'aquesta envergadura comporta moltes despeses i, a vegades, la resposta del públic no fa rendible la continuació exhaustiva de l'edició de la resta de textos: prosa, articles, epistolari, etc.

Si bé és difícil, a curt termini, reprendre edicions extenses i costoses, potser és més efectiu, ara com ara, abordar estudis concrets sobre algun aspecte de la seva obra.

És per això que penso que, de l'extens conjunt de correspondència rebuda per Joan Arús en el curs de la seva llarga vida, aquestes dues cartes mereixen una atenció especial per diversos motius.

El primer és de caire anecdòtic: la localització física d'aquestes cartes. Joan Arús tenia el seu despatx-estudi a la casa pairal de Castellar del Vallès, donant directament al carrer Major. Des del seu escriptori dominava les anades i vingudes de mig poble, per no dir del poble sencer. Aquell espai era, als darrers anys de la seva vida, tot el seu món. Els qui arriben a fer noranta anys deuen sospitar que potser, amb una mica de sort, algun fat els pot convertir en immortals. I, si no ells, deuen pensar

que almenys els seus llibres i els seus objectes més estimats romandran intactes, al mateix lloc, pels segles dels segles. Algun pensament com aquest devia ser el que li va fer escriure aquest sonet:

TOT SERÀ IGUAL

*Tot serà igual: la cambra amb les mateixes
coses; la taula on ara escric; el llum
que el treball m'il·lumina —vell costum
d'aprofitar les nits— i aquestes lleixes*

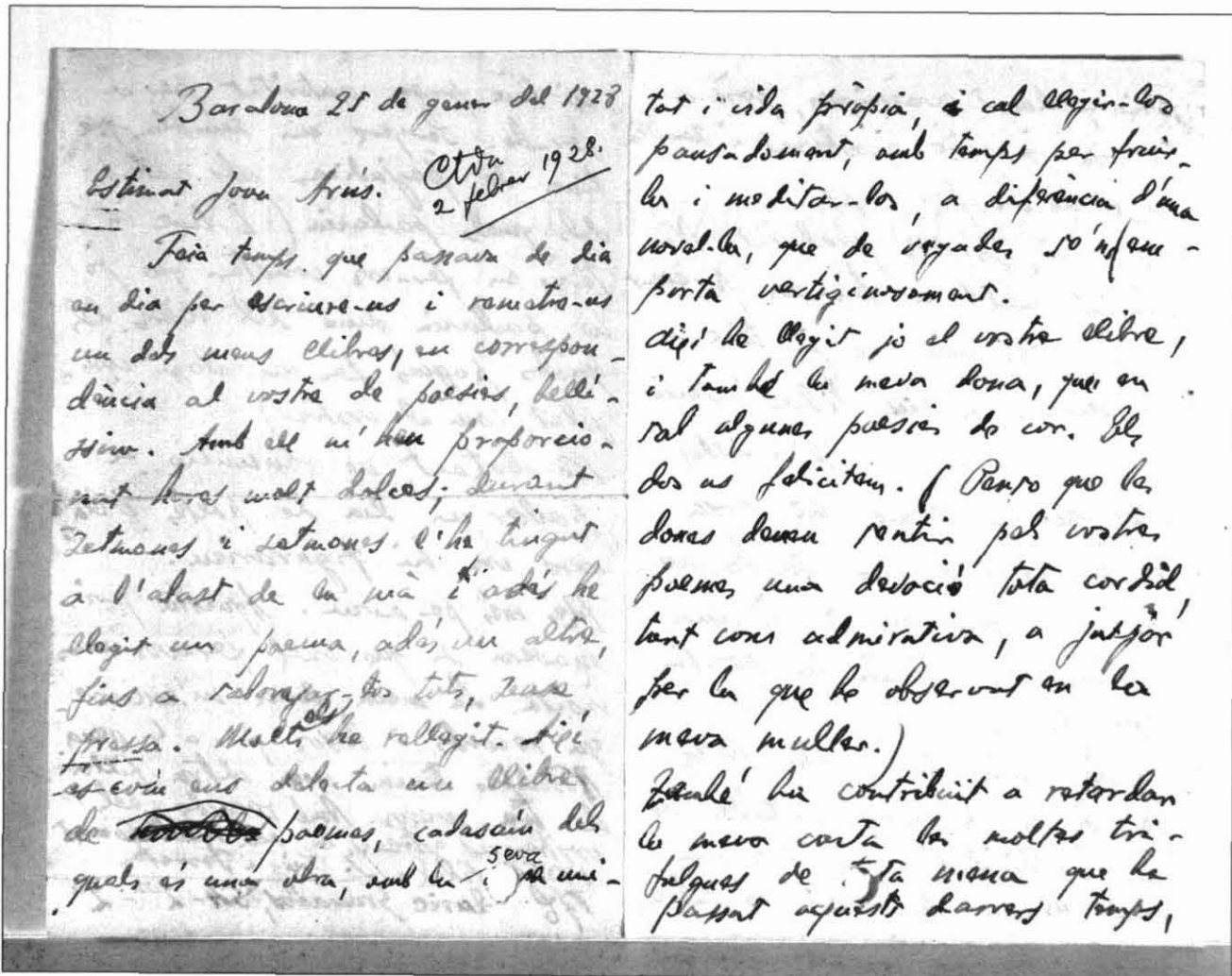
*on, vells i nous, els llibres que he llegit,
o mig llegit, immòbils, s'arrengleren
i aquests altres, fills meus, on perseveren
les millors hores del meu esperit.*

*I, en calaixos tancats, papers sens nombre,
versos i proses condemnats a l'ombra,
esperant l'hora —inútilment, però—,*

*de fendre els aires; i potser una lletra
que el pròxim jorn havia de trametre...
Tot al seu lloc, com ara: tot, menys jo!*

Els llibres a les lleixes, els quadres i les fotografies a les parets i les cartes rebudes, curiosament classificades, dins d'uns rústecs arxivadors. Així era com ell ho volia i així era com ho mantenia en el seu estudi-habitacle del carrer Major.

Tanmateix, de manera imperceptible i sense que ell en fos conscient, l'ordre meticulós amb què guardava totes les seves coses es va començar a capgirar als darrers anys de la seva llarga vida.

DOCUMENT 1. Carta de Joan Puig i Ferrer a Joan Arús, 25 de gener de 1928. (Arxiu d'Història de Castellar del Vallès).

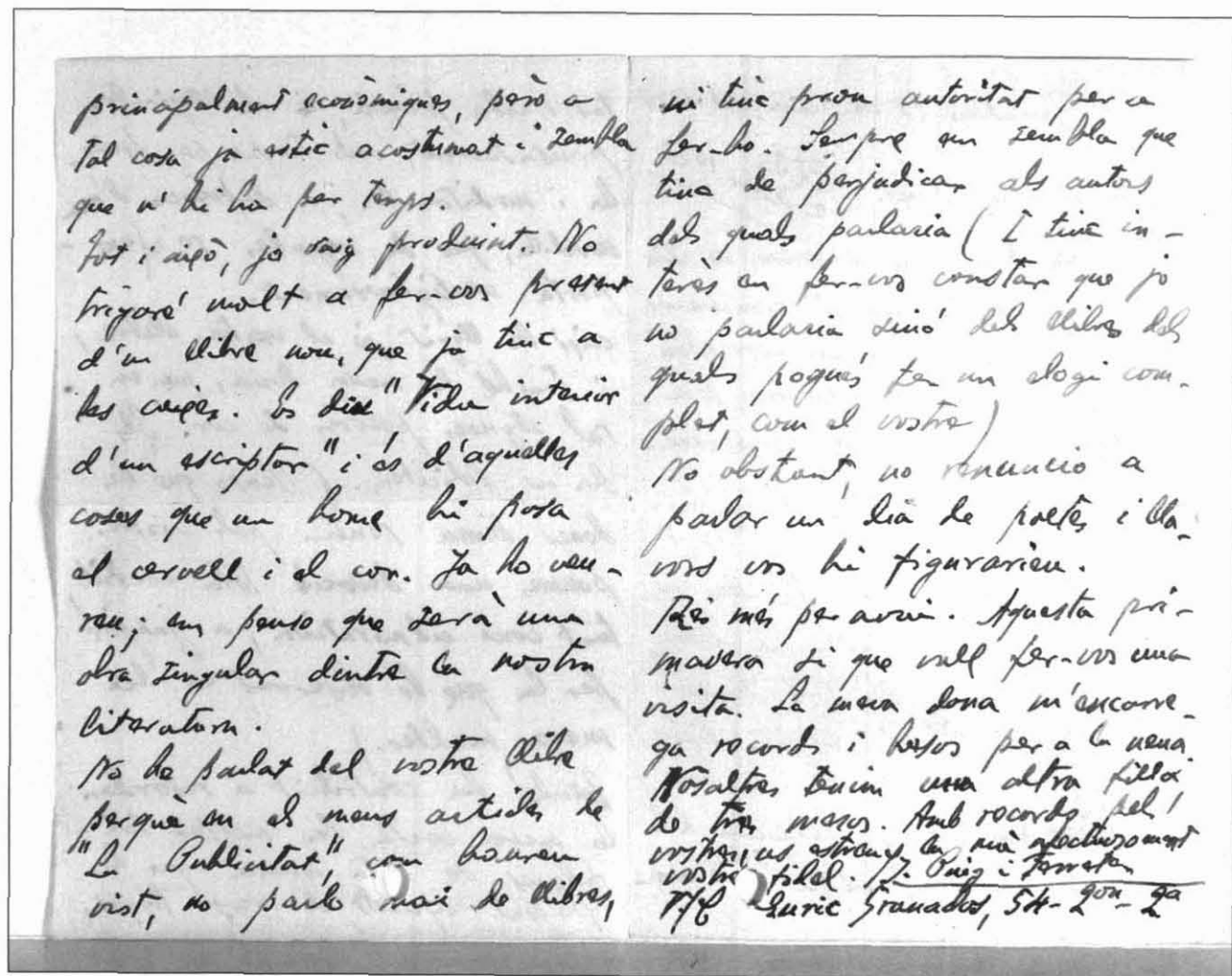
Quan consultava un llibre o un paper, no sempre els retornava al seu lloc previst. És per això que, encara en vida d'ell i de forma casual, vaig trobar aquestes cartes de Joan Puig i Ferrer dins del llibre *Una mica d'amor*. Potser una evocació tardana de Puig i Ferrer i una consulta de les seves obres li va fer recordar aquelles cartes rebudes feia cinquanta anys... El cert és que els dos fulls manuscrits, que havien estat arxivats durant molt de temps (són evidents els forats del classificador), van quedar oblidats entre les tapes del llibre. Els hi vaig deixar.

Aquell «tot serà igual» no es va complir exactament: llibres, quadres i arxivadors van anar a parar, després de la seva mort, a l'Arxiu d'Història de

Castellar del Vallès. Allà, en una sala, hi ha la seva biblioteca i els seus papers que esperen la consulta i l'estudi de qui vulgui aprofundir en la seva obra, les seves relacions i les seves lectures.

Fa pocs mesos vaig consultar-hi uns llibres i, dins del de Puig i Ferrer, vaig retrobar les cartes que hi havia vist anys abans. Penso que l'anècdota val com a pretext per a extreure-les de l'epistolari global, però crec que també hi ha altres motius de tipus literari que donen un valor afegit al de la resta de cartes.

La majoria de correspondència que rebia Joan Arús era d'escriptors i de gent de lletres: J.V. Foix, Manuel de Montoliu, Octavi Saltor, Carles Riba,

DOCUMENT 1. (Cont.) Dors de la carta de Puig i Ferrer a Joan Arús.

Clementina Arderiu i molts d'altres. Aquestes cartes fan referència a l'obra literària comuna: premis de Jocs Florals, llibres publicats, regraciaments, etc. Reflecteixen la llarga vida d'un poeta «menor»¹ que, tot i el seu caràcter difícil i sorrut, cultivava unes relacions que necessitava per a la seva poesia com l'aire per a respirar.

El contingut de les cartes de Puig i Ferrer, però, té uns elements diferenciadors força destacables. Per començar, l'època en què foren escrites correspon a un dels escassos moments de vida «normal» de la literatura catalana. «És aquesta normalitat el que pretenia aconseguir entre nosaltres el

mi tinc prou autoritat per a fer-ho. Sempre que sembla que tinc de perjudicar als autors dels quals parlaria (i tinc interès en fer-vos constar que jo no parlaria si no dels llibres dels quals pogueu fer un elogi complot, com el vostre) No obstant, no renunció a parlar un dia de poetes i llavors us hi figuràvem. Però més per avui. Aquesta primera manera si que valdria per una visita. La meua dona m'excusa, qu' records i besos per a la ueua. Nosaltres tenim una altra filla de tres mesos. Amb records pel vostre, us abraça, la meua afectuosament vostra fidel. J. Puig i Ferrer
7/6 Cluric Granadot, 54-2-90-2

Noucentisme, el moviment en què el jove Arús s'enrolava entusiastament. Una normalitat que es va assolir en una part considerable, però que, amb el daltabaix de la guerra, no es va poder consolidar».²

Tots dos autors són en camí de la maduresa, casats, amb fills. Provenen de camps molt diferents. Puig i Ferrer ha passat anys amargs i torturats envoltat del que se n'ha dit «la bohèmia tràgica». Joan Arús, dins del seu Sabadell, no prové de cap bohèmia sinó tot al contrari: ell ha estat, entre d'altres, blanc de les plagas de nois de casa bona de l'implacable «coro de Santa Rita».³

¹ DESCLOT (1991), p. 7.

² Ídem.

³ BACH (1991), p. 67.

PROA

Riera Folch, 40

Telèfon 153-B

BADALONA

Barcelona 2h, abril 1929

Joan Arús Colomer

Ben volgut amic: Dies enrera us vaig escriure una carta preguntant-^{os} si us agradaria fer un treball per a la nostra Biblioteca "A Tot Vent". ~~Però~~ que no descauava contestà amb certa urgència i encara no he tingut resposta, em pensava que tal organeu no haurien rebut la meua lletra, però que no estava segur de la vostra adreça i fins avui no se m'ha assolit d'escriure-us a la "Basílica".

Després d'interessar-me per la vostra salut, que temps encara us és tan delicada i d'alegrar-me del vostre estat actual — que se' que és bé, normal — us deia el següent, per més o menys: No us agradaria traduir-^{os} la novel·la "Sapho" de Claudel, per a la nostra biblioteca? No pènt vos mateix novel·les i desitjant tenir-^{os} entre el nostre col·lecció d'obres — el nostre propòsit es tenir el millor dels escriptors catalans — us oferim, per si pogués agradar-^{os} la idea, de traduir algunes bones novel·les franceses, començant per "Sapho". Més endavant us encorregaríem traduccions d'autors contemporanis com Duhamel, o Gide, Grou, Martin du Gard, Dorgès etc. tra, però, aquesta de "Sapho", si us cau bé d'acceptar-la, us la demanaríem amb una certa pressa; molt ens agradaria que ens la fessin en un parat o tres de mesos per a donar-la cap allà octubre o novembre al públic. El preu que paguem d'aquestes traduccions de novel·les fran-

eses de dimensions ordinàries, són 400 pts.

Esperem-me doncs si la cosa us convé i en aquest cas us remetrem l'original a coneixement seguit. Jo estic molt content i orgullós de la vostra acceptació!

Adios ara el que us deia. En repetir-vos ho no cal insistir en la urgència de la resposta i, recordem, en cas de acceptar, la "certa premsa" de la traducció!

Mareu al vostre amic que us estimem i us dona records dels seus per als vostres

Joan Puig i Ferrer

V. C. Enric Graells, 54, 20a / 2a

La primera de les cartes és del 25 de gener de 1928. A l'encapçalament hi diu, amb lletra de Joan Arús: «Contestada 2 febrer 1928». No he pogut trobar el text de la resposta ja que, en realitat, no va conservar gairebé cap còpia de les seves contestes.

La carta de Puig i Ferrerter acusa rebut d'un llibre de poesies. Es refereix, segurament, a l'antologia *El dolç repòs*, que havia aparegut l'any abans. Puig i Ferrerter escriu a *La Publicitat*, i s'excusa, amablement, de no comentar el llibre de poesies ja que, diu, no fa crítica literària. En aquesta època ja havia superat l'etapa més dura de la seva activitat periodística que podem veure reflectida a la seva novel·la *Servitud (Memòries d'un periodista)*, de 1926.

L'altre tema de caràcter literari que apareix a la carta és el llibre que Puig i Ferrerter està escrivint, *Vida interior d'un escriptor*, que, efectivament, aparegué l'any 1928. En el text de la carta hi podem veure les optimistes (i gens modestes) expectatives que tenia de l'obra que estava gestant.

No he pogut aclarir si la promesa de fer una visita familiar es va arribar a complir. Crec que no.

La segona carta, de l'abril del 1929, tot i que també tracta temes «domèstics», té un caire més professional. Des de 1928, en què es fundaren les «Edicions Proa», Puig i Ferrerter n'era el director literari. La col·lecció «A tot vent» irrompé amb for-

ça en el camp literari català ja que, fins a la seva interrupció per la guerra, publicà noranta-dues obres catalanes i estrangeres. Per la carta comentada podem conèixer els projectes de Puig i Ferrerter pel que fa a l'edició de publicacions: «*El nostre propòsit és tenir els millors escriptors catalans*». Fa un encàrrec concret: traduir *Sapho*, d'A. Daudet. El preu que ofereixen, 400 ptes., és més aviat escàs, si tenim en compte que, en moneda d'ara, equivaldria a unes 95.000 ptes. Potser, tot i la normalitat que anava adquirint la cultura catalana, l'activitat de traductor encara es considerava més voluntarista que professional.

Joan Arús ja havia publicat algunes traduccions de textos en francès, sobretot de poesia. També va traduir, de la versió francesa, *L'illa del tresor*, de Robert L. Stevenson, que va publicar l'editorial Joventut l'any 1926.

El cert és que l'encàrrec es va dur a terme i el llibre de Daudet, traduït per Joan Arús, va aparèixer al número 45 de la «Biblioteca A Tot Vent» l'any 1932. No sabem si el retard de publicació fou degut al traductor o a l'editorial.

No he trobat més documents que facin referència a la relació entre Puig i Ferrerter i Joan Arús. Jo diria, però, que les circumstàncies històriques que van esdevenir-se al cap de pocs anys van separar definitivament aquests dos homes.

M. TERESA SELLENT ARÚS

TEXT DE LES CARTES

Ctda. 2 febrer 1928

Barcelona 25 de gener del 1928

Estimat Joan Arús.

Feia temps que passava de dia en dia per escriure-us i remetre-us un dels meus llibres, en correspondència al vostre de poesies, bellíssim. Amb ell m'heu proporcionat hores molt dolces; durant setmanes i setmanes l'he tingut a l'abast de la mà i adés he llegit un poema, adés un altre, fins a saborejar-los tots, sense pressa. Molts els he rellegit. Així és com em delecta un llibre de poemes, cadascun dels quals és una obra, amb la seva unitat i vida pròpia, i cal llegir-los pausadament, amb temps per fruitar-los i meditar-los, a diferència d'una novel·la, que de vegades se'ns emporta vertiginosament.

Així he llegit jo el vostre llibre, i també la meua dona, que en sab (sic) algunes poesies de cor. Els dos us felicitem. (Penso que les dones deuen sentir pels vostres poemes una devoció tota cordial, tant com admirativa, a jutjar per la que he observat en la meua muller.)

També ha contribuït a retardar la meua carta les moltes trifulques de tota mena que he passat aquests darrers temps, principalment econòmiques, però a tal cosa ja estic acostumat i sembla que n'hi ha per temps.

Tot i això, jo vaig produint. No trigaré molt a fer-vos present d'un llibre nou, que ja tinc a les caixes. Es diu «*Vida interior d'un escriptor*» i és d'aquelles coses que hom hi posa el cervell i el cor. Ja ho veureu; em penso que serà una obra singular dintre la nostra literatura.

No he parlat del vostre llibre perquè en els meus articles de «La Publicitat», com haureu vist, no parlo mai de llibres, ni tinc prou autoritat per a fer-ho. Sempre em sembla que tinc de perjudicar als autors dels quals parlaria (I tinc interès en fer-vos constar que jo no parlaria sinó dels llibres dels quals pogués fer un elogi complet, com el vostre).

No obstant, no renuncio a parlar un dia de poetes i llavors vós hi figuràreu.

Barcelona 24, abril 1929

Sr. Joan Arús Colomer

Ben volgut amic: Dies enrera us vaig escriure una carta preguntant-vos si us agradaria fer un treball per a la nostra Biblioteca «A tot vent». Com que us demanava contesta amb certa urgència i encara no he tingut resposta, em penso que tal vegada no haureu rebut la meua lletra, puix que no estava segur de la vostra adreça i fins avui no se m'ha acudit d'escriure-us a la «Cambra».

Després d'interessar-me per la vostra salut, que temps enrera vaig saber delicada i d'alegrar-me del vostre estat actual —que sé que és bo, normal— us deia el següent, poc més o menys: No us agradaria traduir-nos la novel·la «Sapho» de Daudet, per a la nostra biblioteca? No fent vós mateix novel·les i desitjant tenir-vos entre els nostres col·laboradors —el nostre propòsit és tenir els millors escriptors catalans— us oferim, per si pogués agradar-vos la idea, de traduir algunes bones novel·les franceses, començant per «Sapho». Més endavant us encarregariem traduccions d'autors contempora-

Res més per avui. Aquests primavera sí que vull fer-vos una visita. La meua dona m'encarrega records i besos per a la nena. Nosaltres tenim una altra filla de tres mesos. Amb records pels vostres, us estreny la mà afectuosament vostre fidel.

J. Puig i Ferrerter

V/C Enric Granados, 54, 2n, 2a.

nis com Duhamel, o Gide, Green, Martin du Gard, Dorgelés, etc. Ara, però, aquesta de «Sapho», si us cau bé d'acceptar-la, us la demanariem amb una certa pressa; molt ens agradaria que ens la féssiu en un parell o tres de mesos per a donar-la cap allà octubre o novembre al públic. El preu que paguem d'aquestes traduccions de novel·les franceses de dimensions ordinàries, són 400 ptes.

Digueu-me doncs si la cosa us convé i en aquest cas us remetriem l'original a correu seguit. Jo estaré molt content i orgullós de la vostra acceptació.

Això era el que us deia. En repetir-vos-ho, no cal insistir en la urgència de la resposta i, recordeu, en cas d'acceptar, la «certa pressa» de la traducció.

Maneu al vostre amic que us estima i us dona records dels seus per als vostres.

Joan Puig i Ferrerter

V/C Enric Granados, 54, 2n, 2a.

BIBLIOGRAFIA

MIQUEL DESCLOT (1991). Pròleg a *Obra poètica de Joan Arús, volum I*. Castellar del Vallès, Arxiu d'Història de Castellar.

MIQUEL BACH (1991). «El 'coro' de Santa Rita, altrament anomenat grup de Sabadell (I)». *Ar-*

raona. Revista d'Història (Sabadell), núm. 9, tardor, p. 67-80.

GUILLEM-JORDI GRAELLS (1973). Nota sobre «Servitud» i la narrativa puigiferreriana, dins *Servitud*. Barcelona, Editorial Nova Terra.